

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020—Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Gospodarstwa opiekuńcze sposobem na aktywizację i dywersyfikację dochodów mieszkańców obszarów wiejskich

Publikacja opracowana przez Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Boguchwale.

Chcesz zostać partnerem KSOW - zarejestruj się na stronie www.ksow.pl

Tytuł:

Gospodarstwa opiekuńcze sposobem na aktywizację
i dywersyfikację dochodów mieszkańców obszarów wiejskich

Publikacja opracowana przez

Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale

Wydawca:

Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Boguchwale

36-040 Boguchwała

ul. Suszyckich 9

tel. 17 87 01 500, fax, 17 87 01 502

www.podrb.pl

Gospodarstwa opiekuńcze sposobem na aktywizację i dywersyfikację dochodów mieszkańców obszarów wiejskich

Boguchwała 2018

Spis treści

- **Informacje na temat projektu;**
- **Rolnictwo społeczne jako nowa funkcja gospodarstw wiejskich w wielofunkcyjnym modelu rozwoju obszarów wiejskich;**
- **Doświadczenia krajowe i zagraniczne funkcjonowania gospodarstw opiekuńczych;**
 - Przykłady gospodarstw opiekuńczych w Polsce – województwo kujawsko-pomorskie.
 - Rolnictwo społeczne w Holandii. Przykłady gospodarstw opiekuńczych w Holandii.
- **Przesłanki rozwoju gospodarstw opiekuńczych na obszarach wiejskich w Polsce;**
- **Możliwe formy prawne i organizacyjne prowadzenia gospodarstw opiekuńczych;**
- **Wybrane źródła finansowania gospodarstw opiekuńczych;**

INFORMACJE NA TEMAT PROJEKTU

Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale zrealizował projekt pt. „Gospodarstwa opiekuńcze sposobem na aktywizację i dywersyfikację dochodów mieszkańców obszarów wiejskich”. Projekt obejmował zorganizowanie seminarium, wyjazdu studyjnego do polskich i holenderskich gospodarstw opiekuńczych oraz opracowanie publikacji „Gospodarstwa opiekuńcze sposobem na aktywizację i dywersyfikację mieszkańców obszarów wiejskich”.

Celem projektu było aktywizowanie mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw w zakresie tworzenia i prowadzenia gospodarstw opiekuńczych na terenie województw podkarpackiego, świętokrzyskiego, lubelskiego i małopolskiego.

Seminarium odbyło się w Boguchwale w Podkarpackim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w dniu 28 sierpnia 2018r.

Podczas seminarium zostało przeszkolonych 45 osób z tematyki dotyczącej gospodarstw opiekuńczych jako elementu aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich. Uczestnikami seminarium byli doradcy, zajmujący się wdrażaniem nowych inicjatyw na terenach wiejskich, rolnicy, przedstawiciele instytucji rządowych i samorządowych z województwa podkarpackiego, małopolskiego, świętokrzyskiego i lubelskiego. Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego od wielu lat prowadzi upowszechnianie oraz doradztwo rolnicze obejmujące działania w zakresie aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich w celu tworzenia partnerstw skierowanych na rozwój obszarów wiejskich. Pracownicy PODR organizują również szkolenia dotyczące zakładania gospodarstw opiekuńczych.

Realizacja projektu pozwoliła nawiązać kontakty pomiędzy doradcami zajmującymi się tematyką gospodarstw opiekuńczych, osobami zainteresowanymi prowadzeniem rodzinnych domów opieki oraz przedstawicielami instytucji wspomagających tego typu inicjatywę.

Udział w seminarium pozwolił nabyć uczestnikom fachowej wiedzy niezbędnej do podjęcia działalności związanej z prowadzeniem rodzinnych domów opieki lub do rozpowszechniania jej wśród mieszkańców obszarów wiejskich województwa podkarpackiego i województw ościennych. Był też okazją do wymiany już posiadanych doświadczeń w tym temacie.

Drugą formą realizacji celu projektu był wyjazd studyjny dla doradców, zajmujących się wdrażaniem nowych inicjatyw na terenach wiejskich, a także dla rolników z województwa podkarpackiego, małopolskiego, świętokrzyskiego i lubelskiego.

Podczas wyjazdu studyjnego rolnicy i doradcy mieli okazję odwiedzić 10 gospodarstw opiekuńczych na terenie Polski i Holandii o profilu wielokierunkowym uwzględniające różnorodność realizowanych programów przy sprawowaniu opieki.

Każde z tych gospodarstw miało inny charakter, co pozwoliło uczestnikom wyjazdu na uświadomienie sobie specyfiki i wymogów związanych z opieką nad różnymi grupami docelowymi i możliwością zastosowania tych rozwiązań przy tworzeniu gospodarstw opiekuńczych w Polsce. Ponadto uczestnicy mieli możliwość bezpośredniej rozmowy z właścicielami gospodarstw, które świadczyły usługi opiekuńcze dla różnych grup docelowych, także w obrębie jednego gospodarstwa. Pobyt w gospodarstwach na terenie Holandii również uświadomił uczestnikom możliwość wykorzystania wiejskich zasobów środowiska naturalnego przy prowadzeniu gospodarstw opiekuńczych.

Realizacja operacji to jeden ze sposobów na podniesienie konkurencyjności gospodarstw rolnych położonych na terenie województw biorących udział w projekcie. Rozpropagowanie idei rodzinnych domów opieki przyczyniło się do osiągnięcia jednego z celów operacji jakim jest wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich przez podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności. Pozyskane przez uczestników informacje mają wpływ na zmianę świadomości społeczeństwa, czego rezultatem będzie wdrożenie innego, uzupełniającego produkcję rolniczą kierunku rozwoju, który doskonale sprawdzi się na wsi.

Dla zrealizowania celu operacji została opracowana dodatkowo niniejsza publikacja. Dzięki niej wiedza na temat funkcjonowania gospodarstw opiekuńczych dotrze do wielu mieszkańców terenów wiejskich z województwa podkarpackiego i województw ościennych. Przybliży osobom zainteresowanym tematykę gospodarstw opiekuńczych a w przyszłości być może tworzenie takich gospodarstw. Te przedsięwzięcia będą sprzyjać podnoszeniu jakości życia na obszarach wiejskich. Przyczynią się one do rozwiązania problemu nierówności w dostępie do usług społecznych, które szczególnie dotyczą mieszkańców małych miejscowości województwa podkarpackiego i województw ościennych. Ma to duże znaczenie w obecnej sytuacji braku rodzin wielopokoleniowych, w których osobami starszymi opiekowały się młodsze pokolenia. Wzbogacanie oferty gospodarstw o kolejne funkcje jest szansą dla wielu polskich rolników. Usługi opiekuńcze pozwalają na zwiększenie i dywersyfikację dochodów gospodarstw rolnych. Urzeczywistnienie w praktyce idei rolnictwa społecznego sprzyja zwiększaniu roli, jaką odgrywają rolnicy w swoich społecznościach lokalnych oraz kształtowaniu pozytywnego wizerunku całego sektora rolniczego w Polsce. Obszary wiejskie i rolnictwo stwarzają ogromne możliwości w zakresie rozwoju tego typu usług.

Do realizacji projektu zostały zaproszone 3 województwa: lubelskie, małopolskie i świętokrzyskie. Każdemu z partnerów zostały przydzielone zadania związane z realizacją projektu oraz uzgodniono dalszy etap współpracy w promowaniu i wdrażaniu prowadzenia gospodarstw opiekuńczych na własnych terenach działania. W ten sposób powstała możliwość stworzenia sieci współpracy partnerskiej celem wymiany doświadczeń i wprowadzenia sprawdzonych rozwiązań wśród partnerów nie tylko w czasie realizacji projektu ale i po jego zakończeniu.

Działania w partnerstwie dają szansę do stałego podnoszenia wiedzy merytorycznej i praktycznej poprzez wymianę korespondencji indywidualnej i międzyinstytucjonalnej, wspólną organizację imprez lub uczestnictwo w imprezach okolicznościowych, propagujących tworzenie i funkcjonowanie gospodarstw opiekuńczych.

ROLNICTWO SPOŁECZNE JAKO NOWA FUNKCJA GOSPODARSTW WIEJSKICH W WIELOFUNKCYJNYM MODELU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Rolnictwo społeczne to innowacyjne podejście do rolnictwa, w którym istotą jest wielofunkcyjność, rozumiana jako możliwość zaspokojenia w gospodarstwie rolnym potrzeb nie tylko produkcyjnych, ale także pozarolniczych. W ramach funkcji społecznych gospodarstwo rolne może spełniać zadania w zakresie:

- resocjalizacji,
- terapii,
- integracji na rynku pracy,
- usług opiekuńczych¹.

Rolnictwo społeczne, w tym w szczególności gospodarstwa opiekuńcze, pełni bardzo istotną rolę w kontekście wyzwań związanych ze starzeniem się społeczeństw, skutkującym ograniczaniem zasobów siły roboczej i zwiększaniem się liczby osób wymagających wsparcia. W związku z tym podejmowanych jest szereg innowacyjnych inicjatyw mających na celu wsparcie osób niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem, starszych, zależnych, poprzez różnorodne formy edukacji, aktywizacji zawodowej, socjalizacji, świadczenie terapii czy wreszcie usługi opiekuńcze².

¹ „Gospodarstwa opiekuńcze budowanie sieci współpracy”, CDR Kraków 2017

² „Rozwój rolnictwa społecznego w Europie na przykładzie gospodarstw opiekuńczych w wybranych krajach europejskich.” Warszawa, listopad 2017

Prowadzenie gospodarstw opiekuńczych to wiele korzyści dla wszystkich stron, m.in.:

- wzrost dochodu gospodarstw rolnych,
- poszerzenie i zróżnicowanie działalności rolników,
- aktywizacja społeczności na obszarach wiejskich,
- wykorzystanie potencjału i zasobów wiejskich, w tym infrastruktury, do celów społecznych i ekonomicznych,
- dostarczenie nowych usług, odpowiadających na aktualne potrzeby,
- rozwój usług społecznych, w tym opiekuńczych na obszarach wiejskich,
- wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społeczności wiejskich,
- niwelowanie różnic w zakresie dostępu do usług, wynikających ze stopnia urbanizacji,
- poprawa wizerunku rolnictwa.

Pod pojęciem rolnictwa społecznego kryje się wiele różnych działań, które są prowadzone w państwach europejskich. Działania, które wpisują się w pojęcie rolnictwa społecznego często zamiennie określone są jako:

- rolnictwo opiekuńcze,
- rolnictwo dla zdrowia,
- zielona opieka,
- zielone ćwiczenia,
- terapia rolnicza,

Rolnictwo społeczne w równym stopniu traktowane jest jako część sektora rolnego i systemu pomocy społecznej.

DOŚWIADCZENIA KRAJOWE I ZAGRANICZNE FUNKCJONOWANIA GOSPODARSTW OPIEKUŃCZYCH

Gospodarstwo opiekuńcze to forma wsparcia w zakresie opieki i integracji społecznej w ramach gospodarstwa prowadzącego działalność rolniczą. Usługi oferowane w gospodarstwie opiekuńczym muszą być świadczone w oparciu o infrastrukturę i zasoby gospodarstwa, które umożliwiają prowadzenie agroturystyki. Rolnictwo opiekuńcze to rodzaj działalności skierowanej do rolników poszukujących nowych źródeł dochodu w swoim gospodarstwie, ale jednocześnie mających świadomość, że jest to przedsięwzięcie oparte na chęci pomagania osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

Przykłady gospodarstw opiekuńczych w Polsce – województwo kujawsko-pomorskie.

Gospodarstwo opiekuńcze w Lubiewicach – Małgorzata Oparka

Profil gospodarstwa

Do dyspozycji gości został oddany duży pokój dzienny połączony z jadalnią i aneksem kuchennym, z którego jest bezpośrednio wyjście na taras. Na parterze znajduje się również osobny pokój do odpoczynku oraz łazienka z odpowiednio szerokim wejściem, umożliwiającym wjazd wózkiem inwalidzkim. Łazienka jest dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Można skorzystać z dwóch tarasów wychodzących na ogród lub udać się na spacer do pobliskiego lasu. Obok domu znajduje się wazony. Całe gospodarstwo okalają piękne nasadzenia kwiatów, krzewów i inne dekoracje sezonowe. Na posesji znajduje się obora, w której trzymane są cielęta, kury, kaczki, gęsi oraz króliki. Towarzystwa podopiecznym dotrzymują również psy i koty. Gospodarstwo jest położone w pobliżu drogi powiatowej co pozwala na komfortowy dojazd.

Oferta gospodarstwa

Gospodarstwo świadczy opiekę dzienną w dni robocze, w godz. od 8.00 do 16.00. Opiekun, przy wsparciu wolontariusza, zajmuje się pięcioletnią grupą podopiecznych.

Przyjmowane są osoby niepełnosprawne ruchowo, poruszające się o kulach, balkonikach, z dysfunkcją wzroku, alergiami pokarmowymi i wymagające specjalistycznej diety ze względu na chorobę (np. cukrzycę).

Las znajdujący się zaraz za domem sprzyja spacerom oraz zbieraniu grzybów. Można również w nim zbierać naturalne materiały do warsztatów rękodzielniczych, ponieważ gospodarstwo poza uczestnictwem w zajęciach domowych oraz gospodarskich, oferuje podopiecznym ciekawe warsztaty (ozdoby świąteczne, decoupage, scrapbooking)¹.

¹ <http://www.opieka.kpodr.pl/pl/gospodarstw-o-opiekuncze-lubiewice>

Gospodarstwo opiekuńcze w Bysławiu Zofia Kulczyk

Profil gospodarstwa

Do dyspozycji podopiecznych oddano pomieszczenia znajdujące się w nowo wyremontowanym budynku parterowym: pokój dziennego pobytu z aneksem kuchennym oraz dwa mniejsze pokoje – każdy z osobną łazienką. Z pokoju dziennego pobytu jest bezpośrednio wyjście na zadaszony taras, wyposażony w meble ogrodowe.

Na terenie posesji znajduje się warzywnik oraz sad, a także drewniana wiatka umożliwiająca wspólne biesiadowanie przy ognisku. Gospodarstwo otoczone jest niewielkim laskiem, zapewniającym ciszę i spokój. Zwierzęta przebywają w osobnym budynku gospodarczym, usytuowanym naprzeciwko domu – są tam kury, świnka, króliki i gołębie. W gospodarstwie są również psy i koty.

Oferta gospodarstwa

Gospodarstwo świadczy opiekę dzienną od poniedziałku do piątku, w godzinach od 8.00 do 16.00. Opiekun, przy wsparciu wolontariuszy, zajmuje się grupą pięciu podopiecznych.

Przyjmowane są osoby niesamodzielne, czyli osoby, które ze względu na podeszły wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność są niezdolne do samodzielnego wykonywania przynajmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego (według Barthel: spożywanie posiłków, przemieszczanie się, utrzymanie higieny osobistej, korzystanie z WC, mycie, chodzenie po schodach, ubieranie się i rozbieranie). Ponadto mogą być przyjmowane osoby z dysfunkcją wzroku: słabo widzące lub z takimi chorobami oczu, jak jaskra czy zaćma, a także osoby wymagające specjalistycznej diety ze względu na chorobę, np. cukrzycę. Podopiecznymi mogą być również osoby z lekką niepełnosprawnością ruchową – poruszające się o kulach lub przy pomocy balkonika.

Gospodarstwo oferuje podopiecznym różnorodne zajęcia. Mogą oni uczestniczyć w przygotowywaniu przetworów z uprawianych w ogrodzie warzyw i owoców, opiekować się zwierzętami gospodar-

skimi czy brać udział w warsztatach rękodzielniczych. Ponadto mogą skorzystać z odpoczynku w ogrodzie kwiatowym lub, jeśli będą ku temu sprzyjające warunki pogodowe, udać się na spacer do pobliskiego lasu, w celu zbierania grzybów oraz materiałów do warsztatów rękodzielniczych¹.

Rolnictwo społeczne w Holandii

Pierwsze gospodarstwa opiekuńcze pojawiły się w Holandii w latach 60. i 70. Były to gospodarstwa świadczące usługi głównie dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i z chorobami psychicznymi, prowadzone często przez rolników będących jednocześnie specjalistami w dziedzinie psychiatrii. Najszybszy rozwój gospodarstw opiekuńczych nastąpił w latach 90. Dzięki polityce państwa, które wprowadziło „vouchery” na usługi opiekuńcze obywatele mogli korzystać z dobrowolnie wybranych

¹ <http://www.opieka.kpodr.pl/pl/gospodarstwo-opiekuncze-byslaw>

instytucji opiekuńczych. Lata 90 w Holandii to również okres promowania i rozwoju rolnictwa wielofunkcyjnego.

Obecnie rolnictwo społeczne jest najszybciej rozwijającą się funkcją pozarolniczą gospodarstw rolnych w Holandii. Funkcjonuje tam ok. 1400 gospodarstw społecznych, z usług których korzysta ponad 20 tys. klientów. Cechuje je duża różnorodność realizowanych programów przy sprawowaniu opieki.

Formy organizacyjne gospodarstw opiekuńczych w Holandii to:

- prywatne gospodarstwa rolne,
- fundacje, stowarzyszenia, organizacje pożytku publicznego,
- podmioty służby zdrowia.

Gospodarstwa opiekuńcze w Holandii są głównie prywatne, i w większości świadczą opiekę dzienną długo lub krótkoterminową oraz pobyty czasowe.

Holenderskie farmy opiekuńcze to przedsiębiorstwa, w których rolnictwo połączone jest z opieką zdrowotną. To różnej wielkości gospodarstwa, które różnią się również znaczeniem produkcji rolnej tzn. w niektórych produkcja jest ważnym źródłem dochodu, natomiast w innych produkcja służy do terapii zajęciowej. Większość gospodarstw to gospodarstwa o profilu hodowlanym skierowanym na produkcję mleka.

Farmy opiekuńcze w Holandii zrzeszają się w regionalne stowarzyszenia, co pozwala im na wymianę doświadczeń. Taka forma działania ułatwia prowadzenie gospodarstw opiekuńczych oraz pozyskiwanie środków na funkcjonowanie. Jako stowarzyszenia gospodarstwa mają większe możliwości wpływu na zewnętrznych interesariuszy w zakresie tworzenia warunków sprzyjających ich rozwojowi.

Holenderskie gospodarstwa opiekuńcze prowadzone są przez właścicieli gospodarstw rolnych, którzy zatrudniają pracowników oraz korzystają z pomocy wolontariuszy. Dzięki stworzonemu systemowi kursów i szkoleń prowadzonych przez uczelnie rolnicze, są to osoby z profesjonalnymi umiejętnościami gwarantującymi świadczenie wysokiej jakości opieki.

Liczba uczestników, która korzysta z opieki różni się, w niektórych gospodarstwach będzie to dwóch podopiecznych przebywających trzy dni w tygodniu, a w innych będzie to grupa kilkudziesięciu uczestników, każda grupa wymaga innego rodzaju opieki. Gospodarstwa opiekuńcze kierują swoje usługi do wielu różnych grup docelowych - także w obrębie jednego gospodarstwa, klientów opieki zdrowotnej i opieki społecznej, takich jak:

- osoby niepełnosprawne psychicznie,
- osoby starsze niepełnosprawne psychicznie,
- osoby z ograniczeniami ruchowymi,
- osoby z uszkodzeniem mózgu powstałym np. wskutek wypadku,
- osoby z problemami psychicznymi,
- reintegracja osób uzależnionych np. alkohol, narkotyki,
- trudna młodzież,
- osoby cierpiące na autyzm,
- opieka nad dziećmi – przed godzinami pracy szkoły, jak i po nich.

Opieka społeczna prowadzona w ramach gospodarstwa społecznego w Holandii może być finansowana z siedmiu źródeł:

1. system finansowania opieki długoterminowej dla osób starszych, przewlekle chorych i niepełnosprawnych (AWBZ),
2. system tzw. budżetów osobistych (PGB),
3. umowy podwykonawcze z innymi podmiotami sprawującymi opiekę,
4. specjalne programy z elementami ubezpieczenia,
5. środki prywatne,
6. darowizny,
7. finansowanie przez farmę.

Gospodarstwa opiekuńcze są zwolnione z podatku VAT. Zwolnienie dotyczy tylko z działalności opiekuńczej, w zakresie działalności rolniczej gospodarstwa te są opodatkowane według powszechnie obowiązujących stawek¹.

Przykłady gospodarstw opiekuńczych w Holandii

Gospodarstwo opiekuńcze 't Paradijs Caroline and IJsbrand Snoei

Gospodarstwo prowadzi rolniczą działalność ekologiczną - posiada 9000 sztuk drobiu i produkuje jaja. Ponadto zajmuje się uprawą warzyw oraz hodowlą krów. Gospodarstwo świadczy usługi rolnicze oraz usługi dotyczące opieki nad dziećmi z autyzmem i osobami starszymi z demencją. Podopiecznymi gospodarstwa są osoby starsze, które przychodzą, aby uczestniczyć w zajęciach. Dorośli przebywają w gospodarstwie 1-3 dni w tygodniu, są to pobyty dzienne. Osoby starsze, przebywając w gospodarstwie mają możliwość nie tylko korzystania ze świeżego powietrza, ale również wykonywania drobnych zajęć związanych z prowadzeniem działalności rolniczej, co daje im wiele radości. Pobyt

¹„Rozwój rolnictwa społecznego w Europie na przykładzie gospodarstw opiekuńczych w wybranych krajach europejskich.” Warszawa, listopad 2017 .

w gospodarstwie to wartościowe spędzanie czasu oraz możliwość kontaktowania się z innymi ludźmi.

Drugą grupą osób przebywającą w gospodarstwie są dzieci. Przyjeżdżają na zajęcia dwa razy w tygodniu lub na pobyty weekendowe i uczestniczą w codziennym rozkładzie dnia w gospodarstwie, ucząc się nowych czynności. Wspólne wykonywanie pracy to nie tylko nauka nowych czynności, ale również zawieranie nowych przyjaźni.

W gospodarstwie pracuje 20 pracowników i 60 wolontariuszy. Gospodarstwo jest przedsiębiorstwem społecznym, gdzie ważny jest zysk, niemniej jednak jest ono wykorzystywane do realizacji koniecznych zadań pod względem społecznym takich jak opieka nad osobami o szczególnych potrzebach, jak i sprzedaż produktów nienaruszających równowagi ekologicznej w regionie¹.

¹ „Usługi opiekuńcze jako przyszłościowa forma działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” .

Gospodarstwo opiekuńcze Bloomendal

Farma opieki Blommendal to gospodarstwo rolne o powierzchni ok. 16 hektarów, które oferuje również opiekę dorosłym, dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i / lub psychiczną. W gospodarstwie przebywa 12 osób - jest to pobyt dzienny oraz ok. 7 dzieci w godzinach popołudniowych na zajęcia pozaszkolne. Zajęcia prowadzone są przez trenerów aktywności zawodowej, którzy wspierani są przez wolontariuszy. Zwracana jest uwaga na zainteresowania i możliwości uczestników, tak aby odpowiednio dostosować pracę i ją rozszerzyć, gdy będą na nią gotowi. W ten sposób uczestnicy mogą zdobywać sukcesy, ich samoocena wzrasta i uczą się pracować bardziej niezależnie. Gospodarstwo działa w formie fundacji, której celem jest stworzenie możliwości dla osób mających problemy rozwojowe.

Gospodarstwo opiekuńcze Thedingsweert

Farma Thedingsweert została założona w 1991 roku. Gospodarstwo opiekuńcze działa jako farma, piekarnia oraz sklep z jedzeniem ekologicznym. Gospodarstwo jest wielkości 28 ha, zajmuje się hodowlą bydła, kur i owiec. 70% dochodów gospodarstwa to działalność rolnicza.

Grupą docelową są osoby upośledzone umysłowo i fizycznie, którym zapewniana jest dzienna opieka. Podopieczni pomagają w gospodarstwie rolnym. Farma jest w stanie przyjąć jednocześnie 30 - 35 osób podopiecznych w wieku od 16 do 70 lat.

Osoby przebywające w gospodarstwie mogą wybrać jeden lub więcej obszarów roboczych, a mianowicie:

- uprawa roli, hodowla zwierząt, praca w stajni, sianokosy,
- pielęgnacja ogrodu, uprawa warzyw szklarniowych,
- utrzymanie porządku w obejściu,
- pielęgnacja klombów, pojemników, żywopłotów i trawników,
- praca w ekologicznej piekarni,
- sprzedaż produktów,
- warsztaty techniczne, konserwacja maszyn i budynków,
- prace administracyjne i rachunkowe,
- prowadzenie domu, naprawa odzieży roboczej, gotowanie i sprząatanie.

Restauracja BuitenSporig działa w formie fundacji. Fundacja postawiła sobie za cel zaoferowanie zatrudnienia osobom niepełnosprawnym. Podopieczni z niepełnosprawnością intelektualną lub fizyczną pracują w małych grupach razem z opiekunem. Praca jest dostosowana do możliwości każdego pracownika, tak aby ich wysiłek przyczynił się do zwiększenia poczucia własnej wartości, a osobista odpowiedzialność w pracy zachęcała ich do integracji w normalnym życiu społecznym. W restauracji może pracować 10-12 osób niepełnosprawnych.

Gospodarstwo opiekuńcze De Bonte Sik

De Bonte Sik jest farmą opiekuńczą na polderze Arkemheense na skraju gminy Nijkerk, która oferuje opiekę dzienną dorosłym, dzieciom w wieku szkolnym i młodzieży, którzy z różnych powodów są niezdolni do uczestniczenia w zajęciach szkolnych. Gospodarstwo do opieki nad podopiecznymi zatrudnia 6 pracowników.

Farma zajmuje się hodowlą kóz mlecznych, przy których pomagają podopieczni.

Gospodarstwo charakteryzuje się indywidualnym podejściem do każdego uczestnika, celem oferowanej opieki jest wzmocnienie poczucia własnej wartości. Jest to bardzo ważne dla młodych ludzi, którzy zdobywają pozytywne doświadczenia i dzięki temu są wystarczająco silni, aby podejmować nowe wyzwania w codziennym życiu.

Gospodarstwo opiekuńcze LINDENHOFF Open Tuin BV

Gospodarstwo opiekuńcze Lindenhoff Open Tuin BV, to rodzinna spółka, w której jeden z członków rodziny jest rolnikiem. Na farmie przebywają osoby z problemami psychicznymi oraz osoby uzależnione od narkotyków, dla których praca w gospodarstwie jest terapią.

Gospodarstwo specjalizuje się głównie w uprawie warzyw i ziół. Prace wykonywane są przez podopiecznych, którzy oprócz pracy przy ziołach zajmują się również zwierzętami, głównie trzodą chlewną i końmi.

Gospodarstwo opiekuńcze De Olden Gaorden

Gospodarstwo De Olden Gaorden istnieje od 20 lat, prowadzone jest przez małżeństwo. W gospodarstwie zatrudnieni są na stałe pracownicy, ale korzysta się również z pomocy wolontariuszy. Grupa docelowa to osoby z niepełnosprawnościami fizycznymi i osoby z NAH (niewrodzonym uszkodzeniem mózgu) w 60% są to osoby na wózkach inwalidzkich, do których przystosowane jest gospodarstwo. Osobami, które przebywają w gospodarstwie opiekują się osoby z wyższym wykształceniem pielęgnacyjnym, jest to żona właściciela gospodarstwa, dwie zatrudnione osoby oraz wolontariusze. Podopieczni farmy opiekują się zwierzętami oraz pracują w szklarni. Na farmie są owce, króliki, kury, kozy i kucyki.

Gospodarstwo opiekuńcze De Zonnebloem

Gospodarstwo De Zonnebloem rozpoczęło działalność w 2003 roku, w większości farma pozyskuje środki z działalności opiekuńczej. Podopiecznymi farmy są osoby z upośledzeniem psychicznym, problemami psychicznymi, autyzmem oraz uzależnione. Klienci - podopieczni są w wieku od 25-60 lat z jednym wyjątkiem, którym jest 14-letni chłopiec.

Gospodarstwo skupia się na hodowli zwierząt: konie, lamy, świnie. Podopieczni mogą pracować w stolarni, w garażu, gdzie naprawiają samochody, mają też do dyspozycji siłownię.

Oprócz właściciela, zatrudniony jest jego syn oraz dodatkowo 6 osób na niepełnych etatach.

PRZESŁANKI ROZWOJU GOSPODARSTW OPIEKUŃCZYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH W POLSCE

Przyczyny rozwoju rolnictwa opiekuńczego:

- poszukiwanie nowych źródeł dochodu dla gospodarstw rolnych,
- zmieniający się popyt na usługi opiekuńcze.

Usługi opiekuńcze mogą obejmować:

- pomoc w codziennych zajęciach, takich jak robienie zakupów sprzątanie, gotowanie,
- mycie, kąpanie, ubieranie, pomoc dla osób chorych, dozowanie lekarstw, karmienie,
- w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z rodziną i otoczeniem.

Rozwój gospodarstw opiekuńczych wiąże się z możliwością uzyskania dodatkowego źródła dochodu w ramach różnicowania dochodów rolniczych w gospodarstwie rolnym.

Jest to także szansa na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich przyczyniająca się do kreowania nowych miejsc pracy oraz zmniejszania ukrytego bezrobocia.

Starzenie się społeczeństwa wywołuje dwa rodzaje konsekwencji:

- zmniejszenie proporcji osób w wieku produkcyjnym w społeczeństwie,
- wzrost wydatków socjalnych skierowanych do osób starszych.

Gospodarstwa opiekuńcze to forma gospodarowania polegająca na łączeniu działalności rolniczej z opieką nad osobami potrzebującymi wsparcia. Przebywanie w gospodarstwie rolnym, uczestnictwo w jego codziennym życiu oraz kontakt z naturą mają pozytywny wpływ na ludzkie zdrowie. Dlatego tak istotne jest uświadomienie społeczeństwu, że

można wykorzystać zasoby środowiska naturalnego do prowadzenia gospodarstw opiekuńczych, których jedną z najważniejszych cech jest właśnie wykorzystywanie potencjału gospodarstwa rolnego. Tereny województwa podkarpackiego, świętokrzyskiego, lubelskiego i małopolskiego to regiony o dużym rozdrobieniu gospodarstw rolnych i jednocześnie atrakcyjne przyrodniczo co sprzyja prowadzeniu działań przede wszystkim o charakterze terapeutycznym, opiekuńczym i integracyjnym celem włączenia społecznego osób przebywających w danym gospodarstwie opiekuńczym. W takim ujęciu można traktować gospodarstwo opiekuńcze jako formę wsparcia w zakresie opieki i integracji społecznej realizowaną w ramach gospodarstwa prowadzącego działalność rolniczą.

Gospodarstwa opiekuńcze mogą świadczyć swe usługi dla bardzo różnych grup wymagających wsparcia. Doświadczenia krajów zachodnich wskazują, że terapia prowadzona w gospodarstwach rolnych może mieć pozytywny wpływ m.in. na:

- seniorów - osoby wymagające opieki, terapii, rehabilitacji, zajęć integracyjnych ze względu na wiek,
- osoby z niepełnosprawnościami – przy czym chodzi tu o różne rodzaje niepełnosprawności, np. związane z trudnościami w poruszaniu się, deficyty intelektualne itd.,
- osoby chorujące psychicznie,
- osoby walczące z uzależnieniami,
- osoby wymagające reintegracji społecznej, np. ze względu na fakt opuszczenia zakładu karnego, długotrwałe pozostawanie bez pracy, dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, także tzw. „trudna młodzież”.

Wybór konkretnej grupy odbiorców wsparcia zależy w głównej mierze od osób pragnących prowadzić gospodarstwo opiekuńcze¹.

1 „Gospodarstwa opiekuńcze budowanie sieci współpracy”, CDR Kraków 2017

MOŻLIWE FORMY PRAWNE I ORGANIZACYJNE PROWADZENIA GOSPODARSTW OPIEKUŃCZYCH

Obecne uwarunkowania prawne nie dają możliwości łączenia działalności rolniczej ze świadczeniem usług opiekuńczych. Gospodarstwo opiekuńcze powinno być prowadzone w formie:

- podmiotu ekonomii społecznej;
- fundacja,
- stowarzyszenie,
- spółdzielnia socjalna,
- działalności gospodarczej.

Formy organizacyjne gospodarstw opiekuńczych.

- **Dzienny Dom Pobytu/Pomocy** jest jednym z rodzajów ośrodków wsparcia przewidzianych ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu, w której mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu. Dzienny dom pobytu świadczy pomoc w postaci usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych lub posiłku na rzecz osób, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych.
- **Rodzinny Dom Pomocy.** Rodzinny dom pomocy stanowi formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie.

Standardy oraz rodzaj i zakres usług świadczonych w rodzinnym domu pomocy określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy.

Rodzinny dom pomocy świadczy usługi w budynku mieszkalnym jednorodzinny, którego właścicielem lub najemcą jest:

- osoba fizyczna prowadząca rodzinny dom i zamieszkująca w nim,
- organizacja pożytku publicznego, która go prowadzi.

W domu prowadzonym przez osobę fizyczną usługi opiekuńcze i bytowe świadczone są bezpośrednio przez nią, natomiast w domach prowadzonych przez organizację pożytku publicznego realizuje je osoba kierująca domem, która jednocześnie w nim zamieszkuje.

Usługi świadczone w rodzinnym domu pomocy powinny uwzględniać stan zdrowia, sprawność fizyczną i intelektualną oraz indywidualne potrzeby i możliwości mieszkańców, a także prawa człowieka w szczególności prawo do poszanowania i ochrony godności, wolności, intymności i poczucia bezpieczeństwa oraz ochronę dóbr osobistych, a ich zakres dostosowany jest do indywidualnych potrzeb mieszkańca i poziomu jego samodzielności.

Zakres usług realizowanych w rodzinnym domu pomocy obejmuje m.in.:

a) usługi bytowe: zapewnienie miejsce pobytu, żywienia, utrzymanie czystości,

b) usługi opiekuńcze: udzielenie pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, pielęgnację, również w czasie choroby, kontakty z otoczeniem, inne czynności wynikające z indywidualnych potrzeb.

Prowadzenie rodzinnego domu pomocy wymaga współpracy z samorządem gminnym. Tego typu placówka nie poszukuje bowiem klientów na wolnym rynku. Podopieczni kierowani są do niej w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez kierownika ośrodka pomocy społecznej.

W zależności od sytuacji życiowej danej osoby samorząd finansuje w części lub w całości jej pobyt w rodzinnym domu pomocy. Pensjonariusze, którzy nie otrzymują dofinansowania z gminy opłacają pobyt samodzielnie. Wysokość opłat za pobyt ustalana jest w umowie pomiędzy gminą, a prowadzącym dom.

- **Placówka całodobowej opieki prowadzona w ramach działalności gospodarczej.**

Prowadzenie tego rodzaju działalności gospodarczej wymaga zezwolenia wojewody właściwego ze względu na położenie placówki, który wydaje je po oględzinach placówki, jeśli podmiot spełnia warunki i standardy ustawowe oraz przedstawi wymagane dokumenty.

Opieka w placówce polega na świadczeniu usług z uwzględnieniem stanu zdrowia, sprawności fizycznej i intelektualnej oraz indywidualnych potrzeb i możliwości osoby, a także praw człowieka, w szczególności prawa do godności, wolności, intymności i poczucia bezpieczeństwa. Zakres usług świadczonych przez placówki całodobowej opieki obejmuje usługi bytowe oraz opiekuńcze.

Działalność gospodarcza polegająca na prowadzeniu placówki całodobowej opieki nie wymaga ścisłej współpracy z samorządem. Tego rodzaju firma poszukuje klientów na wolnym rynku i samodzielnie ustala wysokość odpłatności za świadczone usługi¹.

WYBRANE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GOSPODARSTW OPIEKUŃCZYCH

Program wieloletni „Senior +”

Celem strategicznym Programu jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym seniorów poprzez rozbudowę infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie miejsc w placówkach „Senior +” przy dofinansowaniu działań jednostek samorządu w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior +” i Klubów „Senior +”. Program polega na wsparciu tworzenia placówek typu „Senior +”, w tym Dziennych Domów „Senior +” i Klubów „Senior +” przez jednostki samorządu, których strategie rozwoju pomocy społecznej uwzględniają rozwój infrastruktury dla osób starszych lub w których brak jest innej infrastruktury pomocy społecznej tego typu.

W ramach Programu uprawnione podmioty, w trybie otwartego konkursu ofert, mogą ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na:

- moduł 1 - jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie lub wyposażenie placówki w wysokości do 80% całkowitego kosztu realizacji zadania, które nie może być wyższe niż 300 tys. zł w przypadku Dziennego Domu „Senior +” oraz 150 tys. zł w przypadku Klubu „Senior +”, z tym że wysokość środków finansowych z budżetu państwa przeznaczonych w ramach powyżej wskazanej kwoty na przebudowę lub remont pomieszczeń

¹„Gospodarstwa opiekuńcze budowanie sieci współpracy”, CDR Kraków 2017

lub budynku nie może być wyższa niż 250 tys. zł w przypadku Dziennego Domu „Senior +” oraz 125 tys. zł w przypadku Klubu „Senior +”. Natomiast jednorazowa kwota dotacji przeznaczona na wyposażenie Dziennego Domu „Senior +” nie może być wyższa niż 80 tys. zł, a w przypadku Klubu „Senior +” – 25 tys. zł.

- moduł 2 - zapewnienie funkcjonowania już istniejących placówek. Dofinansowaniu z budżetu państwa w każdym roku kalendarzowym, w trybie konkursowym mogą podlegać działania związane z bieżącym utrzymaniem placówki. Rocznie kwota dofinansowania na działalność bieżącą placówek uruchomionych w ramach Programu wynosić będzie miesięcznie na utrzymanie jednego miejsca nie więcej niż 300 zł w Dziennym Domu „Senior +” oraz nie więcej niż 200 zł w Klubie „Senior +”, przy czym dotacja nie może stanowić więcej niż 40 % całkowitego kosztu realizacji zadania.

Działalność bieżąca Dziennego Domu „Senior +” polega na realizacji podstawowych usług mających na celu udzielanie pomocy w czynnościach dnia codziennego, na zapewnieniu minimum jednego posiłku, w szczególności gorącego oraz innych usług wspomagających, dostosowanych do potrzeb seniorów.

Działalność Klubu „Senior +” polega na motywowaniu seniorów do działań na rzecz samopomocy i działań wolontarystycznych na rzecz innych.

Placówka działająca w formie Dziennego Domu „Senior +” powinna zapewniać co najmniej 8-godzinną ofertę usług w dniach od poniedziałku do piątku.

Podstawowy zakres usług świadczonych przez Dzienny Dom „Senior +” może obejmować w szczególności usługi:

- socjalne, w tym posiłek,
- edukacyjne,
- kulturalno-oświatowe,

- aktywności ruchowej lub kinezyterapii,
- sportowo-rekreacyjne,
- aktywizujące społecznie (w tym wolontariat międzypokoleniowy),
- terapii zajęciowej¹.

Rządowy Program Aktywności Społecznej Osób Starszych 2014-2020

Celem programu jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych poprzez aktywność społeczną, pełniejsze korzystanie z możliwości społeczno - zawodowych osób starszych, aby mogły one pełnić różne role społeczne w życiu publicznym.

Beneficjentami programu mogą być:

- organizacje pozarządowe,
- osoby prawne i jednostki kościelne,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- spółdzielnie socjalne,
- spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, kluby sportowe, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Przeznaczenie dotacji:

- koszty merytoryczne związane z uczestnictwem beneficjentów ostatecznych w zadaniach, w tym materiały szkoleniowe, wynajem sali, wynajem niezbędnego sprzętu, odzież, żywność, zakwaterowanie, transport beneficjentów ostatecznych, koszty zatrudnienia trenerów, ekspertów, specjalistów realizujących zadania,
- koszty promocji,

¹ <https://www.mpips.gov.pl>

- obsługa zadania publicznego, jednak nie więcej niż 20 proc. wartości dotacji, w tym obsługi finansowo-księgowej – do 5 proc. wartości dotacji, w tym koszty funkcjonowania organizacji - w części przypadającej na realizację zadania oraz kierowania projektem – w części zaangażowania osoby przypadającej na projekt¹.

Premia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, na lata 2014-2020
poddziałanie: „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”.

Typ operacji: „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej”

Pomoc będzie udzielana z tytułu podjęcia działalności pozarolniczej, między innymi w zakresie:

- świadczenia usług społecznych ogólnego interesu, w tym opieki nad dziećmi, nad starszymi, opieki zdrowotnej, opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- pomocy społecznej z zakwaterowaniem zapewniającej opiekę pielęgniarzką.

Warunki aplikacji:

- wnioskodawca jest zdolny do realizacji i utrzymania planowanego przedsięwzięcia. Udzielenie pomocy możliwe jest wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie tzw. efektu deadweight);
- realizacja operacji nastąpi na podstawie biznesplanu;
- pomocy nie udziela się podmiotom, które skorzystały z pomocy finansowej
- na operacje typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospo-

¹ „Gospodarstwa opiekuńcze budowanie sieci współpracy”, CDR Kraków 2017

darczej na rzecz młodych rolników", objętych Programem lub

- na operacje typu „Restrukturyzacja małych gospodarstw” w ramach poddziałania “Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw”, objętych Programem, lub
- w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, lub
- w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania “Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Beneficjent

- jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
- ma ukończone 18 lat w dniu składania wniosku o przyznanie pomocy,
- podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik rolnika nieprzerwanie od co najmniej 12 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy,
- nie jest wpisany do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych od 24 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy albo:
- beneficjent albo małżonek beneficjenta poddziałania „Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi” w ramach PROW 2014-2020 o ile nie została ustanowiona rozdzielność majątkowa.

Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- jest ubezpieczony na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników w pełnym zakresie jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik,
- za rok, w którym został złożony wniosek o przyznanie pomocy lub za rok poprzedzający rok złożenia wniosku o przyznanie pomocy przyznano jednolitą płatność obszarową do gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, w którym pracuje wnioskodawca,
- gospodarstwo rolne, w którym pracuje wnioskodawca położone jest w miejscowości należącej do: gminy wiejskiej lub gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- przedłoży biznesplan dotyczący planowanej działalności pozarolniczej.

Koszty kwalifikowalne

Jako koszty kwalifikowane zostaną uznane wydatki niezbędne do osiągnięcia celów operacji.

Wsparcie

Premia w wysokości 100 000 zł wypłacana jest w ratach:

- I rata – 80% kwoty pomocy,
- II rata – 20% kwoty pomocy.

Do tej pomocy mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Komisji (UE) Nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz.Urz. UE L 352 z 24.12.2013, str.1).

NOTATKI:

NOTATKI:

NOTATKI:

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi